
Lista preferencyjna zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – podsumowanie dotychczasowych doświadczeń

Iwona Wildner-Nurek*

Dnia 12 maja 2009 r. została zatwierdzona przez dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków nowa Lista preferencyjna zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Lista ta ma już swoją historię. Pierwsza powstała w 2000 r., w wyniku współpracy pomiędzy Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a Ośrodkiem Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, w zakresie wspierania procesu rewaloryzacji najbardziej prestiżowych historycznych założeń ogrodowych. Umieszczono na niej kilkadziesiąt obiektów uznanych przez specjalistów z OOZK za najcenniejsze dla polskiej sztuki ogrodowej.

Po reorganizacji OOZK w 2002 r. współpracę z NFOŚiGW kontynuował powstały wówczas Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.

Na prośbę NFOŚiGW w 2004 r. Lista zabytkowych parków została ograniczona z kilkudziesięciu do dwudziestu obiektów. Selekcja została dokonana przez KOBiDZ w ścisłej współpracy ze służbami konserwatorskimi całego kraju. Wybrano średnio po jednym do trzech parków z każdego województwa. Lista była wielokrotnie modyfikowana, ponieważ wciąż napływały prośby i odwołania. W styczniu 2007 r. Lista została rozszerzona do 28 obiektów, a w październiku tego roku do 56, po czym w 2008 r. dopisano jeszcze 10 obiektów.

Na skutek tych częstych zmian, spowodowanych odwołaniami zarówno wojewódzkich konserwato-

rów zabytków jak też samych użytkowników i właścicieli historycznych założeń ogrodowych w sprawie rozszerzenia Listy, KOBiDZ, w porozumieniu z NFOŚiGW, opracował w październiku 2008 r. nową procedurę jej aktualizacji. Była ona konsultowana ze środowiskiem konserwatorskim.

W październiku 2008 r. nowa procedura została rozdana do wszystkich wojewódzkich konserwatorów zabytków, ich delegatur oraz miejskich konserwatorów zabytków. Oprócz opisu postępowania zawierała również kryteria, jakie powinny spełniać obiekty, których użytkownicy mogą czynić starania o zamieszczenie ich na Liście, oraz wykaz danych i informacji, jakie powinny być zamieszczone w składanym wniosku.

PROCEDURA AKTUALIZACJI LISTY

1. WKZ informuje właścicieli i użytkowników zabytkowych założeń ogrodowych o możliwościach dofinansowania z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Informacja będzie dostępna również na stronie internetowej KOBiDZ.
2. Właściciel/użytkownik zabytkowego ogrodu zgłasza się do WKZ lub jego delegatury z wnioskiem o umieszczenie na Liście, przedkładając całościowy plan działań zmierzających do zachowania i odtworzenia wartości historycznego ogrodu (w formie krótkiego opisu lub koncepcji rewaloryzacji, jeśli taką posiada).
3. WKZ wstępnie opiniuje wniosek uwzględniając wymienione poniżej kryteria oraz przeprowadza ocenę przed-

* Autorka jest pracownikiem Pracowni Kształtowania Polityki Konserwatorskiej KOBiDZ.

stawionych działań pod względem formalno-prawnym.

4. WKZ przesyła listę obiektów wnioskowanych do umieszczenia na Liście wraz z opinią zawierającą ocenę według wymienionych niżej kryteriów i złożonymi przez wnioskodawcę załącznikami do KOBiDZ (do końca I kwartału 2009 r.).
5. KOBiDZ przeprowadza merytoryczną ocenę przedstawionych propozycji działań w celu weryfikacji obiektów, po czym aktualizuje Listę.
6. Każdorazowo wnioskując o dofinansowanie ze środków NFOŚiGW na kolejne zadania, właściciel obiektu wpisanego na Listę preferencyjną parków i ogrodów zabytkowych dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przekazuje za pośrednictwem WKZ do oceny merytorycznej KOBiDZ dokumentację projektową dotyczącą bieżącego zadania wraz z opisem wpływu, jaki realizacja tego zadania będzie miała na całościowy proces konserwacji ogrodu zabytkowego.
7. Na wniosek WKZ, KOBiDZ przeprowadza merytoryczną ocenę przebiegu realizowanych prac.
8. Dopuszcza się skreślenie obiektu z Listy, jeżeli jego właściciel/użytkownik w ciągu 3 lat od daty umieszczenia na Liście nie wystąpi do NFOŚiGW z wnioskiem o dofinansowanie prac.

O dofinansowanie z NFOŚiGW mogą ubiegać się:

1. *obiekty, których wartość (historyczna, artystyczna, przyrodnicza) zostanie uznana przez WKZ i KOBiDZ za wyróżniającą. Preferowane będą obiekty o znaczeniu ponadregionalnym. Zadania w obiektach niższej rangi mogą być dofinansowywane z wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Za dodatkowy atut należy uznać dotychczasowe starania i/lub dokonania inwestora dla zachowania wartości ogrodu zabytkowego, a także znaczenie tego obiektu dla dobra publicznego;*
2. *obiekty niezależnie od typu własności. Preferowane będą obiekty znajdujące się we władaniu Skarbu Państwa. W przypadku obiektów prywatnych warunkiem jest udostępnienie obiektu zwiedzającym (na warunkach określonych przez właściciela, jednakże w uzgodnieniu z WKZ. Zaleca się m.in. zamieszczenie takiej informacji na stronie internetowej obiektu lub w przewodnikach turystycznych);*
3. *wyłącznie obiekty spełniające wymogi formalno-prawne:*
 - a) *znajdujące się w rejestrze zabytków. W sytuacji braku wpisu do rejestru zabytków, należy w pierwszej kolejności rozpocząć procedurę wpisu, jeśli WKZ zdecyduje o udzieleniu wnioskodawcy poparcia w staraniu się o dofinansowanie,*
 - b) *posiadające uregulowaną sytuację własnościową,*

c) *preferowane będą obiekty położone na obszarach chronionych, w tym Natura 2000;*

4. *obiekty posiadające całościowy plan działania i/lub projekt rewaloryzacji dla obiektu. Dla zadań wnioskowanych do dofinansowania w dalszym etapie wymagane będą programy, projekty lub opracowania szczegółowe. Obiekty nie posiadające całościowego planu działania nie powinny uzyskać poparcia WKZ.*

Wniosek o umieszczenie na Liście preferencyjnej parków i ogrodów zabytkowych dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” powinien zawierać:

- *dane charakteryzujące obiekt (nazwa, lokalizacja, powierzchnia),*
- *dane zgłaszającego,*
- *rodzaj własności,*
- *stosunek własności,*
- *informację o wpisie do rejestru zabytków,*
- *czy obiekt znajduje się w obrębie obszaru Natura 2000 (informacje można uzyskać w urzędach administracji terenowej, w Wydziałach Ochrony Środowiska lub znaleźć w Internecie),*
- *opis całościowego planu działania, program planowanych prac lub projekt rewaloryzacji,*
- *dokumentację projektową dotyczącą zadania, o dofinansowanie którego wnioskodawca się ubiega,*
- *opis dotychczas wykonanych prac konserwatorskich,*
- *proponowane warunki udostępnienia obiektu i rozpo-
wszechnienia informacji o dostępności.*

PROCES TWORZENIA NOWEJ LISTY

KOBiDZ rozpatrzył 88 wniosków nadesłanych przez użytkowników zabytkowych parków i ogrodów. Ich zawartość była bardzo zróżnicowana. Dotyczyło to przede wszystkim opisu całościowego planu działania, który był rozpatrywany szczególnie pod kątem poszanowania zachowanej substancji zabytkowej w procesie rewaloryzacji historycznego ogrodu. Tylko nieznaczna część wniosków zawierała wyczerpujące informacje, pozostałe zaś były na tyle lakoniczne, że trudno było wnioskować o prawidłowości planowanych inwestycji.

W przedsięwzięciu tym nie wzięły udziału wojewódzkie urzędy ochrony zabytków z pięciu województw oraz miejscy konserwatorzy zabytków, pomimo że otrzymali pisma informujące.

W celu utworzenia nowej Listy została powołana komisja (zarządzenie dyrektora KOBiDZ nr 7/2009), w skład której weszli specjaliści z Pracowni Kształtowania Polityki Konserwatorskiej, z długoletnim stażem w zakresie rewaloryzacji historycznych ogrodów. Komisja, oceniając wnioski, brała pod uwagę kryteria podane w nowej procedurze. Mając na względzie za-

bytkowy charakter obiektu, szczególną uwagę zwracała na przedstawiany całościowy plan działania pod kątem poszanowania substancji zabytkowej.

Po wnikliwej analizie nadesłanych materiałów, a także wizji lokalnej w wybranych obiektach, sporządzono Listę preferencyjną zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na którą zakwalifikowały się 74 obiekty (zał. 1).

Dlaczego tak dużo? Pierwotnym założeniem przy tworzeniu Listy preferencyjnej było bowiem selekcjonowanie obiektów najbardziej prestiżowych. Tego również oczekiwano od służb konserwatorskich. Dlatego dużym zaskoczeniem była zarówno liczba przysłanych wniosków, jak też rodzaj obiektów, w większości nie należących do założeń ogrodowych wyróżniających się w polskiej sztuce ogrodowej. Niezrozumiałe było też niezgłoszenie się użytkowników ogrodów najcenniejszych.

W rezultacie postanowiono zastosować się do wyboru wojewódzkich konserwatorów zabytków, jednakże z pewnym ograniczeniem. Część wniosków została odrzucona, mimo że wszystkie nadesłane wnioski otrzymały wcześniej pozytywną opinię WKZ. Zdaniem komisji, część zgłoszonych obiektów nie powinna być premiowana wpisem na nową Listę ponieważ:

- działania inwestycyjne prowadzone obecnie lub ostatnio zrealizowane w zabytkowym parku miały charakter modernizacji, nastawionej na realizację współczesnych, utylitarnych celów, zmierzających do komercjalizacji obiektu kosztem jego wartości zabytkowych. Zakres wykonywanych prac, takich jak wznoszenie wielkich kubatur, modernizacje układu dróg i układu wodnego oraz układu kompozycyjnego zieleni, z zastosowaniem współczesnych materiałów oraz gatunków roślinnych, a także wprowadzanie bogatego programu rekreacji czynnej, przerasta skalę historycznego parku i zmienia jego charakter. Takie działania prowadzą do zniszczenia zachowanej substancji zabytkowej, a tym samym do bezpowrotnej utraty szansy na przywrócenie danemu obiektowi jego historycznych i artystycznych wartości;
- przedstawiony plan działania nie obejmował całego założenia parkowego w granicach jego wpisu do rejestru zabytków;
- przedstawiony plan działania dotyczył tylko części zakresu tematycznego właściwego dla parków zabytkowych z pominięciem układu przestrzenno-kompozycyjnego, układu wodnego itd. Proces inwestycyjny nie idzie w kierunku rewaloryzacji;
- znaczny stopień przekształcenia obiektu, włącznie z brakiem dominandy układu (pałacu, dworu), przy

planowanej równocześnie zmianie funkcji obiektu (z ogrodu przy rezydencji na park wiejski), nie daje szans na przywrócenie wartości zabytkowej kompozycji w procesie rewaloryzacji;

- jest niejasna sytuacja własnościowa obiektu;
- brak planu i pomysłu na zagospodarowanie obiektu zabytkowego, brak jakichkolwiek działań.

Uwagi szczegółowe dotyczące każdego odrzuconego wniosku przekazano, za pośrednictwem WKZ, do informacji wnioskodawcy.

KILKA UWAG O AKTUALNEJ SYTUACJI W REWALORYZOWANYCH OBIEKTACH

Analiza nadesłanych wniosków, poprzedzająca utworzenie nowej Listy, pozwoliła rozpoznać w zarysie aktualną sytuację historycznych parków i ogrodów, co wzbudziło niepokój o dalsze losy tej grupy zabytków. W znacznej mierze zły stan wielu parków historycznych wynika z niewiedzy i niekompetencji projektantów. Większość dołączonych do wniosków projektów (choć na tym etapie nie było to wymagane) nie spełniała standardów dokumentacji konserwatorskiej. Z opracowań tych wynikało niezrozumienie metod konserwacji, które przede wszystkim powinny zapewnić ochronę zachowanej substancji zabytkowej. Niektóre rozwiązania projektowe były bardzo kontrowersyjne. W przypadku ich realizacji dany park zostanie trwale przekształcony i utraci zabytkowy charakter, a tym samym szansę na przywrócenie mu historycznych i artystycznych wartości.

Część z tych obiektów, w których rozwiązania projektowe budziły kontrowersje, została mimo to umieszczona na Liście ze względu na swoją ponadregionalną wartość zabytkową. Zastrzeżono przy tym konieczność zmian w przedstawionych rozwiązaniach projektowych, w kierunku utrzymania zabytkowego charakteru parku. Za konieczne uznano przeprowadzenie badań i analiz zachowanej substancji zabytkowej w parku, poprzedzające opracowanie koncepcji rewaloryzacji.

Niepokój o losy historycznych założeń ogrodowych wzrósł jeszcze bardziej, gdy przeprowadzono wizję lokalną w wybranych obiektach, w których trwają obecnie prace rewaloryzacyjne.

Prowadzone w tych obiektach działania inwestycyjne mają charakter modernizacji. Zakres wykonywanych prac, takich jak wznoszenie nowych, często wielkich kubatur, zmienia zasadniczo układ kompozycyjno-przestrzenny parku oraz jego odbiór na tle krajobrazu, jak też wewnątrz parku. Kubatury te silnie oddziałują na przestrzeń parku i stają się nowymi dominantami, przytłaczającymi dominantę historyczną.

Przy realizacji gospodarki drzewostanem zauważono niepokojące zjawisko: pod hasłem tzw. czysz-

TAK BYŁO

TAK JEST

1. Uzasadnione usuwanie samosiewu – odsłonięcie osi widokowej. Wszystkie fot. I. Wilder-Nurek.

czenia parku z samosiewu usuwane są w dużej części lub całkowicie wszystkie młode zadrzewienia oraz warstwa krzewów. O ile zasadne jest i wskazane usuwanie takiej roślinności w tych miejscach układu kompozycyjno-przestrzennego parku, gdzie konieczne jest uczytelnienie, np. na osi widokowej (il. 1) oraz we wnętrzach ogrodu czy też przy odtwarzaniu drogi, o tyle niedopuszczalne jest całkowite jej usuwanie

2. Tzw. czyszczenie parku – usuwanie całego podrostu.

w obrębie grup, klombów i skupin, gdzie stanowi ona nową generację drzew podtrzymujących trwałość historycznego układu zieleni (il. 2).

Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest leczenie drzew. Według najnowszych badań dotyczących pielęgnacji drzew tylko uzasadnione, pojedyncze przypadki (np. okazy lub pomniki przyrody) należy poddać procesowi leczenia, pozostałe zaś pozostawić samej przyrodzie, gdyż nadmierna ingerencja człowieka więcej szkodzi niż pomaga.

Przy rewaloryzacji układu roślinnego zauważono wprowadzanie nasadzeń współczesnych gatunków, niezgodnych z doborami historycznymi. Zmienia to charakter i nastrój zabytkowego parku i powoduje utratę jego wyjątkowości. Park staje się wówczas

współczesnym, zapewne ładnym obiektem, jednakże bez magii, jaką ma w sobie każdy historyczny ogród.

Przy rewaloryzacji układu drogowego prowadzone są szeroko zakrojone prace, często przerastające skalę obiektu. Zwrócono uwagę na bardzo głębokie korytowanie dróg pieszych (il. 3) oraz wprowadzanie wysokich krawężników i stosowanie materiałów współczesnych (beton) (il. 4).

Nieuzasadnione głębokie korytowanie dróg parkowych stanowi zagrożenie dla starodrzewu.

Zauważono również nagminne wprowadzanie do parków kostki i płyty granitowej w przekonaniu, że jako kamień naturalny stanowi odpowiedni materiał dla obiektów zabytkowych. Tymczasem stosowanie go w parkach i ogrodach jest uzasadnione tylko w przypadkach potwierdzonych przekazami historycznymi. Kostka i płyty granitowe nadają drogom i ścieżkom sztywny i obcy wyraz, co powoduje cał-

3. Nieuzasadnione głębokie korytowanie dróg parkowych stanowi zagrożenie dla starodrzewu.

4. Zastosowanie współczesnych materiałów zmienia charakter historycznej drogi parkowej.

5. Kostka granitowa nadaje drogom parkowym sztywny i obcy wyraz.

TAK BYŁO

W TRAKCIE REALIZACJI

6. Czy potrzebne są działania inwestycyjne w tak dużym zakresie?

kowite zniekształcenie pierwotnej myśli projektanta. (il. 5)

Brak jest przy tym należytego poszanowania dla zachowanej substancji zabytkowej. Często spotykana całościowa rozbiórka historycznych nawierzchni powoduje utratę wartości tego składnika kompozycji (il. 6).

Zauważono również brak zabezpieczenia drzew.

Przy rewaloryzacji układów wodnych wątpliwości budzą stosowane w obiektach zabytkowych sposoby umacniania brzegów zbiorników wodnych. Niezro-

zumiałe jest odchodzenie od starych sprawdzonych metod stosowania faszyny lub gliny i wprowadzanie w ich miejsce umocnień w postaci kamieni w zaprawie betonowej, co w przestrzeni usztywnia linię brzegową i uniemożliwia wprowadzanie roślinności przywodnej.

W wielu zaobserwowanych przypadkach warto rozważyć, czy działania inwestycyjne trzeba przeprowadzać w tak dużym zakresie i czy raczej nie należałoby skoncentrować się na konserwacji (il. 7).

Reasumując powyższe, wypada powtórzyć za nestorami naszego konserwatorstwa: *primum non nocere* – w działaniu przede wszystkim nie należy szkodzić, dobierając zawsze funkcję do właściwego

NAWIERZCHNIE HISTORYCZNE

NAWIERZCHNIE „ZREWALORYZOWANE”

7. Niezrozumiała jest ta „rewaloryzacja” nawierzchni.

zabytku, nigdy zaś odwrotnie! Dlatego też wszelkie działania inwestycyjne w parkach zabytkowych muszą bezwzględnie być poprzedzone wnikliwymi badaniami i studiami w kierunku odczytania historycznego układu kompozycyjnego i zachowanej substancji zabytkowej, w wyniku czego zostaną opracowane wytyczne konserwatorskie określające kierunek rewaloryzacji.

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, w oparciu o swoje statutowe cele i w trosce o zapewnienie prawidłowości i wysokiej jakości prac konserwatorskich w parkach zabytkowych, przyjął zobowiązanie opiniowania prac rewaloryzacyjnych, które będą współfinansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Zał. 1

**LISTA PREFERENCYJNA ZABYTKOWYCH PARKÓW I OGRODÓW
dla
NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

**opracowana przez
Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków**

Województwo/Placówka WKZ /Miejscowość	Obiekt	Wnioskodawca
DOLNOŚLĄSKIE		
Wrocław		
Bagno, gm. Oborniki Śląskie	park pałacowy	Wyższe Seminarium Duchowne Salwatorianów w Bagnie
Brzeg Dolny, gm. loco	park pałacowy	Urząd Miejski w Brzegu Dolnym
Goszcz, gm. Twardogóra	park pałacowy	Gmina Twardogóra
Jelcz-Laskowice, gm. loco	park pałacowy	Urząd Miasta i Gminy Jelcz-Laskowice
Szczodre, gm. Długołęka	park pałacowy	Gmina Długołęka
Del. Jelenia Góra		
Bolesławiec, gm. Bolesławiec	planty miejskie	Prezydent Miasta Bolesławiec
Bolesławiec, gm. Bolesławiec	park przy gimnazjum	Prezydent Miasta Bolesławiec
Brunów, gm. Lwówek Śląski	park pałacowy	Edward Rzeźwicki
Bukowiec, gm. Mysłakowice	park pałacowy	Fundacja Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej
Ciechanowice, gm. Marciszów	park pałacowy	Pałac Ciechanowice S.C., A. Wójcik, D. Michalak
Jelenia Góra	park przy Zamku Paulinum	Fundacja Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej
Jelenia Góra-Cieplice	park Norweski	Miasto Jelenia Góra
Jelenia Góra-Jagniątkowo	park przy willi	Muzeum Miejskie „Dom G. Hauptmanna”
Kliczków, gm. Osiecznica	park pałacowy	INTEGER – Zamek Kliczków, Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe Sp. z o.o.
Łupki k. Wlenia	park pałacowy	Arkadia Sp. z o.o. Pałac Lenno w Łupkach
Lwówek Śląski, gm. Lwówek Śląski	planty miejskie	Burmistrz Gm. i Miasta Lwówek Śląski
Mysłakowice, gm. Mysłakowice	park pałacowy	Gmina Mysłakowice
Niwnice, gm. Lwówek Śląski	park pałacowy	Burmistrz Gm. i Miasta Lwówek Śląski
Radomierzyce, gm. Zgorzelec	park pałacowy	Maria Dobrowolny-Głowacka
Rząsiny, gm. Gryfów Śląski	park pałacowy	Pałac Rząsiny Sp. z o.o.
Staniszów, gm. Podgórzyn	park pałacowy	Wacław Dzida

Del. Legnica Brennik, gm. Ruja	park pałacowy	Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych „Prząśnik”
Chojnów, gm. Chojnów	park miejski	Burmistrz Miasta Chojnów
Jakubów, gm. Radwanice	park pałacowy	Gmina Radwanice
Stara Rudna, gm. Rudna	park pałacowy	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Lubin
Gaworzyce, gm. Gaworzyce	park pałacowy	Gmina Gaworzyce
Dalków, gm. Gaworzyce	park pałacowy	Józef Płocha
Del. Wałbrzych Henryków, gm. Ziębice	ogród klasztorny	Archidiecezja Wrocławska
Kamieniec Ząbkowicki, gm. loco	park leśny	Lasy Państwowe Nadleśnictwo Henryków
Książ, m. Wałbrzych	park pałacowy	Urząd Gminy w Kamieńcu Ząbkowickim
Zagórze Śląskie, gm. Walim	zespół zamkowy	Urząd Miasta w Wałbrzychu
	park pałacowy	Caritas Diecezji Świdnickiej
LUBELSKIE		
Del. Biała Podlaska Biała Podlaska	zespół zamkowy	Gmina Miejska Biała Podlaska
Międzyrzec Podlaski	park pałacowy	Miasto Międzyrzec Podlaski
Radzyń Podlaski	park pałacowy	Miasto Radzyń Podlaski
LUBUSKIE		
Zielona Góra Nietków, gm. Czerwieńsk	arboretum	Gmina Czerwieńsk
Żary	park pałacowy	Burmistrz Miasta Żary
Łęknica, gm. loco	Park Mużakowski	Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
ŁÓDZKIE		
Del. Piotrków Trybunalski Białaczów, gm. loco	park pałacowy	Starostwo Powiatowe w Opocznie
Cieszanowice, gm. Gorzkowice	park dworski	Stanisław Więcek
Mroczków Gościnne, gm. Opoczno	park dworski	Gmina Opoczno
Stawowiczki, gm. Paradyż	park dworski	Artur Bagiński
Wolbórz, gm. loco	park pałacowy	Zespół Szkół Rolniczych CKU im. A. F. Modrzewskiego w Wolborzu
Del. Skierniewice Krośniewice, gm. loco	park pałacowy	Urząd Miejski w Krośniewicach
Oporów, gm. loco	ogród zamkowy	Muzeum – Zamek w Oporowie
Skierniewice	park miejski	Urząd Miasta Skierniewice
Walewice, gm. Bielawy	park pałacowy	Stadnina Koni Walewice Spółka z o.o.
MAZOWIECKIE		
Warszawa Adamowizna, gm. Grodzisk Mazowiecki	park „Chełmonie”	Burmistrz Grodziska Mazowieckiego
Guzów, gm. Wiskitki	park pałacowy	Michał Sobański, Izabela Ponińska
Jabłonna, gm. Jabłonna	park pałacowy	Dom Zjazdów i Konferencji PAN
Otrębusy, gm. Brwinów	park dworski	Państwowy Zespół Pieśni i Tańca „Mazowsze”
Podkowa Leśna, gm. Podkowa Leśna	park miejski	Gmina Podkowa Leśna

Del. Ciechanów Gołotczyzna, gm. Sońsk	park dworski	Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie
Opinogóra, gm. loco Sławęcín, gm. Biezuń Szreńsk, gm. loco	park zamkowy park dworski park zamkowy	Muzeum Romantyzmu w Opinogórze Gmina Biezuń Urząd Gminy Szreńsk
Del. Ostrołęka Ślężany, gm. Dąbrówka	park pałacowy	Centrum Administracji PKO BP S.A.
Del. Płock Brochów, gm. Tułowice Żelazowa Wola, gm. Sochaczew	park dworski park przy Domu urodzenia Fryderyka Chopina	Narodowy Instytut Fryderyka Chopina Narodowy Instytut Fryderyka Chopina
Del. Radom Chlewiska, gm. Chlewiska Czarnolas, gm. Policzna Gostomia, gm. Nowe Miasto nad Pilicą Orońsko, gm. loco Warka Winiary, gm. Warka	park pałacowy park dworski park pałacowy park pałacowy park pałacowy	Manor House Sp.z.o.o Muzeum im. J. Malczewskiego w Radomiu Lech i Barbara Staniszewscy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce
Del. Siedlce Mińsk Mazowiecki Siedlce Siedlce Wola Wodyńska, gm. Wodynie	park miejski park pałacowy „Aleksandria” park miejski– Park Stary (Park Stencla) park dworski	Urząd Miasta w Mińsku Mazowieckim Prezydent Miasta Siedlce Prezydent Miasta Siedlce Urząd Gminy Wodynie
PODLASKIE		
Białystok Białystok Białowieża, gm. Hajnówka Choroszcz, gm. loco	Ogród pałacowy Branickich park pałacowy Ogród Letniej Rezydencji Branickich	Miasto Białystok Białowieski Park Narodowy Muzeum Podlaskie w Białymstoku
ŚWIĘTOKRZYSKIE		
Kielce Sancygniów, gm. Działoszyce	park pałacowy	Grzegorz Bałaga
WARMIŃSKO-MAZURSKIE		
Olsztyn Kwitajny, gm. Pasłek Sztynort Mały, gm. Węgorzewo	park pałacowy park dworski	Martin Balawajder Edyta i Jacek Kuźmiczy
ZACHODNIOPOMORSKIE		
Szczecin Rusowo, gm. Ustronie	park pałacowy	Gmina Ustronie Morskie

Warszawa, dn. 12 maja 2009 roku